

Цілющі джерела народних традицій та обрядів Полісся

Історія нашого Полісся сягає сивої давнини. Тоді ж зародилася справжня скарбниця фольклору, неоціненого скарбу, який роками зберігається, передається молодому поколінню, примножується все новими перлинами душі народної. Живуть у побуті поліщуків народні пісні, танці, оповідки, примовляння, приказухи, які прикрашають життя, збагачують його своєрідним різнобарв'ям традицій та обрядів.

Сарненський край пишається фольклорними колективами, які зберігають автентичну, притаманну лише нашому Поліському регіону манеру гуртового співу, старовинні весільні й обряди календарних циклів. Одним із основних завдань фольклорно-автентичних колективів, культпрацівників є відродження та збереження національних і культурних традицій поліського краю, які несуть у собі багату обрядову пісенність, безліч ритуальних дій, відновлюючи призабуті старовинні обряди, втілюючи їх у життя на сценічних майданчиках. Наші колективи є неодноразовими учасниками, дипломантами, лауреатами міжнародних, всеукраїнських, обласних, районних фестивалів, оглядів і конкурсів. Керівники й учасники фольклорних гуртів проводять велику роботу зі збору фольклорного надбання, відеозапису фрагментів обрядодійств.

Календарний цикл розпочинається із проведення релігійних зимових свят та обрядів із виконанням автентичних колядок, шедрівок, посівальних і водохресних пісень. На Андріївські вечорниці запрошують учасники фольклорного гурту «Родина» с. Бутейки. Обряд влічає в себе ворожіння на судженого, виконання постових пісень, народні ігри та забави.

Фрагменти традиційних зимових обрядодійств «Вечорниці», «Коляда», «Шедрий вечір», «Маланіч-вечір», «Жартуй, не жартуй, а грошей готуй» тощо, є в репертуарах усіх фольклорних колективів, які показують дійства, виконують колядки та шедрівки, притаманні саме їхньому селу.

Цікавими на Поліссі були обрядодійства, пов'язані із закликанням та зустрічю весни, які супроводжувалися відповідними піснями, обрядами, іграми та танцями. Весняні обрядодійства «Понад нашим селцем» і «Весна весніса, травко зеленіса» відтворили учасники зразкового аматорського фольклорно-автентичного гурту «Джерельце» с. Кричицьськ, «Пташок викликаю з далекого краю» - зразковий аматорський фольклорно-автентичний гурт «Оберіг» с. Люхча, «По саду ходжу, виноград саджу», «Вибілювання полотна» - зразковий аматорський фольклорно-автентичний гурт «Мазурки» с. Корост. В обряді показано самотнню

побутову дію зоління, топтання, вибілювання полотна. Дійство супроводжується відповідними автентичними піснями, іграми та танцями. Весняний обряд «На Юрія росу, на дівочок красу» у виконанні учасників зразкового аматорського фольклорно-автентичного колективу «Криниченька» с. Велике Вербче несе в собі вірування молоді в те, що святий Юрій надлить їх здоров'ям, красою, гарною долею.

Невід'ємною частиною збереження поліської культурної спадщини є проведення народних традиційних свят, ритуалів та ігрищ літнього періоду. Найбільш відомим у районі є святкування Івана Купала. У давнину під час свята виконували багато ритуалів і магичних дій, ворожіння, гульбищ, що супроводжувалися купальськими піснями, іграми та дійствами. В репертуарі наших колективів чимало фрагментів цього обряду: «На Купала нічка мала», «Ходила відьма на гайліво», «Проти Івана сонце іграло» (зразковий аматорський фольклорно-автентичний гурт «Джерельце» с. Кричицьськ), «Ой ти, Купало, з верби» (народний аматорський фольклорно-автентичний гурт «Троян» с. Люхча), «Ой на Івана та

Урізноманітнюють репертуари фольклорних колективів фрагменти обрядодійств цього періоду «Ой на полі да жито жала» (зразковий аматорський фольклорно-автентичний гурт «Криниченька» с. Велике Вербче), «Дожинки, господарю, дожинки» (народний аматорський фольклорно-автентичний гурт «Родина» с. Бутейки), «А я жала да й зажаласа» (народний аматорський фольклорно-автентич-

й на Купала» (народний аматорський фольклорно-автентичний гурт «Горлиця» с. Кричицьськ), «Ой на Івана та й на купала» (народний аматорський фольклорний жіночий ансамбль «Берегиня» с. Городець), фрагмент рурсального обрядодійства «Зав'ю вінки та й на всі святки» (зразковий аматорський фольклорно-автентичний гурт «Криниченька» с. Велике Вербче).

Сезонно-трудова діяльність супроводжується косарськими, полілляницькими, а найчастіше живинними, обжинковими піснями й обрядодійствами.

ний гурт «Троян» с. Люхча), «Зав'язування бороди» (народний аматорський фольклорно-автентичний гурт «Горлиця» с. Кричицьськ).

Осінній обряд «З'їж червоною калину, полюби мене, дівчину» відтворили учасники зразкового аматорського фольклорно-автентичного колективу «Криниченька» (с. Велике Вербче). Дійство має жартівливо-ігровий характер, під час якого дівчата привертати увагу хлопців іграми, приказухами, дотепними жартами, хороводами.

Поліське весілля різноманітне за своєю емоційною снагою, багате з поетичного та музичного погляду, виразне своєю драматичною дією. Кожне село має певні відмінності в проведенні весілля, тому й у репертуарі колективів чимало весільних обрядодійств. Усе це відображено в описах весільного обряду, до якого входять сватання, змовини, розглядина-оглядина, коровай, дівчачий вечір, власне весілля, вибрання молоді, перезва, циганщина, бенкет. Це фрагменти обрядодійств «Випікання короваю» (НАФАК «Родина» с. Бутейки), обряд «Різання коси», «Сповідь діжкі», «Вибрання короваю», «Приїзд молодого до молоді» (НАФАК «Горлиця» с. Кричицьськ), «Городецький коровай» (НАФЖА «Берегиня» с. Городець). Фрагменти весільних обрядів «Пов'язання намітки», «Ділення короваю» (НАФАК «Родина» с. Бутейки), «Розплітання коси» відтворили учасники фольклорно-автентичного гурту «Троян» села Люхча, назва якого походить від побутового в цій місцевості самотнього танцю «Троян», що є незмінною візиткою всіх його виступів. У репертуарі гурту налічується багато самотніх пісень і танців: «Печонее порос», «Дробна полька», «Нареченька», «Гягучий вальс», що тісно переплітаються в обрядодія.

Весільний обряд завершує календарно-побутовий цикл народних свят й обрядів, які побутують на Поліссі. У репертуарах фольклорних колективів «Горлиця» с. Кричицьськ і «Родина» с. Бутейки є фрагменти поліського родинного обряду «Хрестина», який проводили переважно після 40 днів із дня народження дитини, в залежності від фізичного стану дитини та породілля, і основною стравою на хрестинах була каша.

Кожне із дійств, обрядів є невід'ємною частинкою життя людини, її самотніх пісень, утверджених з роками традицій, моральних чинників. Це сутність людини з її природою, баченнями, прагненнями, уподобаннями, надбаннями. Багато фрагментів обрядодійств у виконанні фольклорних колективів записано у відео- та аудіоформаті. В КЗ «Палац культури» створили базу даних про інформантів місцевого фольклору, хранителів самотнього скарбу душі народної.

Окремо хоч відзначити самотній одяг учасників колективів, який передається в спадок із покоління в покоління і складається з полотняної сорочки, літника, крайки, фартуха, хустки або намітки, свити, кожуха, постолів з волоками (вік одягу сягає до 100 років).

Отож зібраний і задокументований етнографічний матеріал надалі стане важливим документом для тих, хто цікавиться традиційною культурою Сарненщини.

Зоя ФЕДОРЧУК,
художній керівник
КЗ «Палац культури».

